

Ida Johansson är Olle Erikssons handläggare på Ikea i Uppsala. Olle jobbar självständigt men Ida finns med i bakgrunden, någonstans i varuhuset, så länge det behövs.

På jobb som alla andra

På Ikea får personer med autism jobba i arbetslag som vilken anställd som helst. Företaget Conexi erbjuder en arbetslivsförberedande verksamhet på plats i varuhuset för att steget ut i arbetslivet inte ska bli så långt.

Text: Pontus Wikholm Foto: Alexander Mahmoud

Olle Eriksson vill gärna veta hur många frågor jag kommer att ställa. Precis som för de flesta personer inom autismspektrat mår han bättre av att ha koll – att vara förberedd. Jag skriver ner tio frågor och skickar dem till Olles handledare, arbets-terapeuten Ida Johansson, med tillägget att

det kan bli några följdfrågor. Det är okej, säger Ida, han säger till om det blir för många.

Olle har en LSS-placering inom daglig verksamhet i Uppsala. Kommunen har infört LOV och Olles val av utförare föll på Conexi, som erbjuder en handledd

arbetslivsförberedande verksamhet på Ikea.

Conexi flyttade in på Ikea i Uppsala genast efter att det nya varuhuset blev klart 2009. Det var det femte varuhuset man började samarbeta med. Verksamheten inleddes på varuhuset i Kungens

Kurva i Stockholm. Verksamhetschef och arbetsterapeut Magdalena Kydd säger att man ville finnas på en arbetsplats som var tillräckligt stor för att kunna erbjuda många olika arbetsuppgifter.

– Vi vill inte heller vara en grupp i gruppen utan våra killar och tjejer ska ingå i olika arbetslag på arbetsplatsen. Det ska spegla verkligheten så bra det går.

Då Magdalena jobbade inom kommunal daglig verksamhet kom hon i kontakt med TEACCH-programmet (se faktaruta) vid universitetet i North Carolina i USA. Hon insåg att Sverige saknade ett mellansteg i den arbetslivsförberedande verksamheten – att vara ute på ett företag, men få dagligt stöd av en handledare.

En arbetsterapeut på Conexi inleder en kartläggning av de personer som väljer att börja i programmet. I Steg 1 byggs plattformen upp i reell miljö på Ikea. Upplägget är alltid individuellt och utformat efter var personen bäst kommer till sin rätt.

”Stress är något jag avskyr mer än fästringar på katten.”

Man omsätter teorin i praktiken och får med sig verktyg för att klara av kraven på arbetsplatsen.

Då arbetstagaren fått strategier och verktyg som ger möjlighet till kontroll tar de steget ut till ett annat företag. Handledaren följer med ut i Steg 2, introducerar personen, informerar de anställda och drar sig sedan successivt tillbaka, men finns alltid till hands.

– Det är en trygghet för både arbetstagare och arbetsgivare. För någon person kan små saker, som en inställd busslinje, ställa allt på ända, säger Magdalena Kydd.

Niclas Karlsson har precis som Olle Eriksson valt Conexi i Uppsala som utförare. Han har inte hittat några uppgifter på Ikea som passar honom – och hans hjärna – men det är i varuhuset han träffar handledaren Ida Johansson.

– Kartläggningen och att prata med Ida har gett mig jättemycket. Jag har insett att jag fungerar bättre då mina arbetskamrater vet »

”Man tycker att någon som tänker annorlunda skulle vara en tillgång, men det kommer som ett paket förstås. Vi kan vara lite bökiga.”

vad de bör göra annorlunda. Jag fick min diagnos som 36-åring, så tro mig – jag har försökt vara som alla andra, säger Niclas.

Att utbilda och informera personalen i huset är en viktig del av Idas jobb. Då Ikea anställer ny personal har Conexi en given plats under introduktionsdagarna. Alla får information om autismspektrum och konkreta tips på hur de kan ge sina nya arbetskamrater de bästa förutsättningarna.

Amanda Gölles är HR-generalist på Ikea i Uppsala och jobbar med alla personalfrågor. Hon och Ida har kontinuerliga träffar och Ida får till exempel reda på om något ska renoveras eller bara flyttas om på en avdelning eller när det dyker upp nya ansikten i varuhuset. Alltså förändringar som hennes arbetstagare mår bra av att ha koll på. Amanda är också den som personalen kan vända sig till om de undrar något kring Conexi.

– Vi är 350 anställda här, men det har varit väldigt konfliktfritt. Jag har bara hört positiva kommentarer, säger Amanda.

Niclas Karlsson försöker just nu hitta en plats för Steg 2. Han pratar fort och skyller på sin adhd. Drömmen är att bli dataspelsutvecklare. Jag ber honom förklara varför han skulle passa som dataspelsutvecklare, på vilket sätt hans hjärna fungerar.

– Var ska jag börja? Det är vanligt att autister har ett extremt analyssinne, vi filtrerar ingenting och missar därför inga detaljer. På det sättet får jag helt enkelt en bättre helhetsbild, och nya infallsvinklar. Jag är en idéspruta. Jag ser detaljer, som går att ändra. Det ska jag skriva på mitt cv: små förändringar som gör stor skillnad.

Niclas sinne för detaljer kommer till uttryck i hans intresse för bräd- och figurspelet Warhammer. Han har inte bara limmat ihop och målat otaliga figurer, han har också skrivit en ny manual till själva spelet – på cirka 180 sidor – och ändrat det från att spela mot varandra till att spela med varandra. Jag är

ingen tävlingsmänniska, som han säger.

Tillsammans med Ida letar Niclas ett företag i Uppsala som kan ta emot honom. Problem med att svara på frågor har han inte, hans utmaning är att få till ett möte, en första kontakt. Då behöver han Idas hjälp. Dessutom är spelbolagen svårflirtade och branschen omåttligt populär i Sverige.

– Man tycker att någon som tänker annorlunda skulle vara en tillgång, men det kommer som ett paket förstås. Vi kan vara lite bökiga, säger Niclas.

Men han har inte bråttom.

– Hellre rätt jobb än ett jobb.

Då Niclas talat färdigt guidar Ida oss genom varuhusets korridorer till kontoret. Där sitter Olle Eriksson och stansar hål i formulär som föräldrar ska fylla i då de lämnar sina barn i Ikeas barnpassning Småland. Bakom honom står en lastpall med tallrikar. Tallrikar som inte har gått åt och som Olle ska fyndmärka för att säljas i fyndhörnan. Medan han jobbar ställer jag fråga ett:

Trivs du med det du gör?

– Jo, särskilt här inne, i lugn och ro. På förmiddagarna är jag på textilavdelningen och där kan det vara skrikande ungar. Det gör mig stressad, och stress är något jag avskyr mer än fästingar på katten.

Olle svarar samtidigt på min tredje fråga, vad som är jobbigt med jobbet – skrikande ungar. Och tillägger att han inte heller gillar att gå genom halva varuhuset för att kunna fylla på papper i kopieringsapparaten, men att det är något han måste göra för att jobbet ska bli gjort.

Vad är det roligaste?

– Att väga och mäta tygbitar. De andra på textil tycker inte att det är så kul, men jag gillar det.

Vad är ditt drömyrke, vad vill du jobba med?

– Tanken var att jobba med djur. Jag testade på ett hunddagis, och det var rätt okej, men vi får se. Jag hade önskat ett kattdagis, men det var för långt bort. Jag har också praktiserat på Hemköp och kunde tänka

Förutom att ha fått verktyg att hantera knepiga situationer säger Niclas Karlsson att samtalen med Ida Johansson har lärt honom känna sig själv.

På eftermiddagarna jobbar Olle Eriksson på kontoret. Han trivs då han får arbeta i lugn och ro.

mig att göra något liknande.

”Vad har du jobbat med tidigare?” var med på frågelistan. Olle kommer troligtvis att testa jobb i en djuraffär också, där uppgifterna skulle vara lite mer varierande än på ett hunddagis.

Hur mycket hjälp får du av Ida?

– Det har hänt att jag fått uppgifter jag inte fattat och då känns det som flugor som surrar inne i min skalle. Ida har gett mig ett schema. Och det händer att jag inte hinner med, men då kan jag ta det senare – som tallrikarna här bakom, de tar jag på måndag.

Vi lämnar kontoret och Olle går med raska steg kortaste vägen genom varuhuset till textilavdelningen för att visa vad han gör där. Han tar upp avklippta tygrester, lägger dem på vågen och skriver ut en etikett så de ska kunna skrivas av. Och än en gång svarar han på en av mina frågor utan att jag ställt den.

– Textilslöjd har varit mitt intresse, och en av mina favoriter sen start. Jag har ett öga för detaljer.

Olle berättar att han har sytt mjukisdjur

ända sedan skollåldern. Men det intresset har nu fått ge vika. Till helgen ska han åka till Stockholm och besöka åtminstone Science Fiction-bokhandeln i Gamla Stan för att köpa Warhammer-figurer. Han också!

– Jag har kollat upp på nätet vad de kostar och vad min budget tillåter.

Klockan närmar sig arbetsdagens slut och mina frågor är ställda. Olle tar kassen med tygbitar och kryssar genom gångarna, in på Tag-självlagret och vidare till fyndhörnan där han håller bitarna i lådan märkt *Tygstuvar*.

– Tidigare stod den här lådan längst in, men nu är den här vid ingången. Det är svårt när de bygger om hela tiden.

Då Olle och Niclas tar klivet ut och får en anställning upphör det uppdrag Conexi fått via LSS. Verksamhetschef Magdalena Kydd säger att det i dag saknas en form för att erbjuda fortsatt uppföljning och stöd.

– Det skulle skapa helt andra förutsättningar, men vi försöker trots det finnas med i bakgrunden för de arbetstagare och arbetsgivare som så önskar. ■

TEACCH

TEACCH-programmet (Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped CHildren) vid University of North Carolina School of Medicine i USA startades 1972 av psykologen Eric Schopler.

Utgångspunkten i modellen kallas i Sverige för tydliggörande pedagogik. Man kartlägger individens färdigheter, intressen samt svårigheter, och skapar ett individuellt program för att ge den enskilde individen trygghet, förutsägbarhet, delaktighet och högsta möjliga nivå av självständighet. Målet är att personer med autismspektrumtillstånd aktivt ska kunna delta i samhället.